

Jeg anser det derfor for rigtigt, at vi nu forlade de private Ytringer.

Holm: Ja, jeg er ganske enig med den højtærede Formand. Jeg finder ogsaa, det er ganske uheldigt, at vi overhovedet ere komne ind paa at forhandle saadanne private Ytringer. Det ærede afdøde Medlem har paa et bestemt Sted givet sin Tankegang om de kirkelige Forslag et kort og klart Udtryk. Det er i Kirkekommissionens Betænkning af 1868, hvor han siger saaledes om de forskellige Love, der vare komne, Sognebaandslovsloven o. s. v.: „Ved dem er det ikke alene godtgjort, at Tiden kræver en stykkevis Ordning, men tillige fastslaaet, i hvilken Retning Udviklingen bør gaa, nemlig dels den at give Stats- og Kirkesamfundet hvert sit og dels den at fremme Kirkelivet udelukkende ad den aandelige Overbevisnings og Samstemnings frie Vej. Efterhaanden som Menighedslivet, der er Grundlaget for det hele Kirkesamfunds Liv, paa denne Maade befries for den Tvang, der hidtil har villet bestemme det efter udvortes Jordgrænse“ altsaa det, det her er Tale om — „og samler sig om Præster og under Tilsynsmænd, der ere valgte af selve Menighederne og Kirkesamfundet og i det højeste kun stadfæstede af Statsmagten, vil dette Menighedsliv forhaabentlig blive saa sundt og fyldigt, at det af sig selv vil drives til at skaffe sig baade Menigheds- og Kirkeraad. Men under de nuværende Forhold vilde Indførelsen af saadanne“ — det vil sige Menigheds- og Kirkeraad — „formentligt saa langt fra fremme en sand kirkelig Udvikling, at de tværtimod kun vilde styrke Statsmagtens hidtidige Overgreb paa det kirkelige Omraade.“ Dette Standpunkt er det, jeg for min Del fremdeles staa paa. Jeg har ikke kunnet forlade det.

Den ærede Ordfører sagde i Gaar, at det vilde være urimeligt af mig at gøre mig noget Haab om, at Flertallet vilde gaa imod Ministeren. Ja, det gør jeg mig heller ikke noget som helst Haab om. Det er ikke en Gang noget, jeg ønsker. Jeg ønsker blot at have Lov til her at udtale min Opfattelse af disse Forhold og at gøre Rede for, at denne Opfattelse er den, som Folketinget indtil Dato gennem sit Flertal har fastholdt. Naar Flertallet nu har faaet en anden Opfattelse og vil følge den højtærede Minister, ja, saa bør det selvfølgelig gøre det. Jeg skal ikke i mindste Maade søge at forhindre det deri. Den ærede Ordfører sagde, at man skulde støtte Ministeren. Derfor maatte man

støtte disse Forslag. Ja, jeg for min Del staa saaledes til det nuværende Ministerium, at jeg gerne vil være med at støtte det i alle de Ting, hvor jeg er enig med det, og at jeg endvidere vil være med at støtte det i Ting, hvor jeg selv er i stor Tvivl, men hvor jeg tror det har Betydning for Ministeriets Eksistens, at det bliver støttet. Thi jeg ønsker, at dette Ministerium skal bestaa, og jeg for min Del har derfor allerede i denne Samling ved adskillige Lejligheder stemt for Ting, jeg i sig selv var meget i Tvivl om, men som jeg stemte for, fordi jeg forstod, at det var en Eksistensbetingelse for Ministeriet at faa dem ført igennem. Og det tror jeg ogsaa, jeg i Fremtiden ved mange Lejligheder skal komme til at vise. Thi der, mener jeg, er et berettiget Hensyn at tage, medens jeg derimod ikke finder, at fordi man ønsker, at Ministeriet skal blive ved at bestaa, og at det maa lykkes denne den første Venstreregning virkelig at udrette noget godt, derfor skal man ogsaa paa vigtige Punkter, hvor man er absolut uenig med Regeringen, forlade sit eget Standpunkt faa at gaa over til dens. Det kan jeg ikke paa nogen Maade være med til, lige saa lidt som jeg mener, at man, fordi en Minister har et eller andet Lune, som han vil trumfe igennem, skal bøje sig for det. Det er ikke faldet mig ind, at dette Forslag om Menighedsraad var hele Flertallets Forslag. Thi det var jo i sine væsentlige Træk fremme i Fjor, før den højtærede Minister blev Minister, og den Gang — det er jo en Kendsgerning, som vi alle vide — fandt dette Forslag ingen særlig Støtte hos hans Parti. Det fandt ikke nogen Støtte under Behandlingen af nogen Betydning, og i Udvalget besluttede man sig til at lade det ligge uden at behandle det. Deraf kunde man virkelig ikke slutte, at det var et Forslag, som var hele Flertallets Forslag. Jeg for min Del har i hvert Fald ikke kunnet forlade mit eget Standpunkt for at slutte mig til dette. Jeg har ikke kunnet det af reelle Grunde, og jeg har ikke anet, at det var en saadan politisk *Haupt- und Staatsaction*, som jeg nu efterhaanden er blevet overbevist om, at det er. Jeg har taget denne Sag aldeles lige ud ad Landevejen, holdt paa det, jeg mente var godt, nemlig Forslaget om Brugen af Kirkerne og Forslaget om Valgmenighederne, og holdt paa det direkte Præstevalg, fordi det nu en Gang er min Overbevisning, at det er det rigtige. Maa ske det er en dum Overbevisning, men saa har jeg hidtil delt Dumheden med Tingets